

«Āfrika, es nāku!» tā rakstīts manā dienasgrāmatā 1987. gada 22. augustā, un tālāk seko: «Kas mani sagaida nākamajās trīs nedēļās, kas būs mani celabiedri, kādi piedzīvojumi man būs godam jāiztur?»

Dažus no šiem aizgājušo gadu notikumiem, kurus piedzivoju savos sešos ceļojumos pa Botsvānu, Zimbabvi, Tanzāniju, Keniju un Tunisiju, esmu aprakstījis šos stāstos. Āfrikā pulksteņiem ir cita gaita. Lēnāka. Austrumāfrikas iedzimtie saka *pole-pole*. Var gadīties, ka zupa tiek pasniegta galda ar pāris minūšu nokavēšanos. Bet laika ir gana, jo ir taču atvaiņinājums. Vismaz tā vajadzētu domāt. Vajadzētu uzticīties afrikānu pulkstenim. Ne tikai tāpēc, lai labāk un intensīvāk iepazītu zemi un ļaudis, Āfrikas ritms jums var lieti noderēt, kad atkal atgriezīsieties Eiropas drudžainajā ikdienā.

‘Safari’ ir svahili valodas vārds un nozīmē to pašu, mums zināmo, – ‘ceļojums’. Tomēr manus safari stāstos būs runa ne tikai par safari.

Dzīvnieku te būs papilnam: sākot ar ziloņiem, lauvām un beidzot ar kamieļiem. Taču notikumu centrā būs cilvēki. Tādi paši kā tu un es, afrikāni un tūristi. Simpātiski ļaudis un ne visai pievilcigi. Es attēlošu viņus tādus, kādus iepazinu savu safari laikā; daži tiks cauri ar veselu ādu, citi varbūt ne tik veiksmīgi. Tāpēc vārdus lielākoties esmu mainījis.

Lielākā daļa stāstu ir jautri, šur tur varbūt ieskanas pa klusam kritiskam tonim, jo mans mērķis ir lasītāju patikami izklaidēt, kā arī atvērt Āfrikas ceļotājam acis, lai viņš spētu saskatīt Melnā kontinenta problēmas, kuras nesen atkal parādījās arī Kenijā.

Nemieriem un krīzēm valstis, kuru ekonomika lielā mērā ir atkarīga no tūrisma, parasti ir fatalas sekas. Vispirms parādās negatīvas ziņas masu saziņas līdzekļos, tad seko pasūtināto ceļojumu atsaukšana. Tukšas viesnīcas, pamestas tūristu mājiņas, neskaitāmi cilvēki zaudē darbu. Aizsargājamos apgabaloši katastrofali trūkst naudas,

lai organizētu patrūjas malumēdnieku keršanai. Dažos Āfrikas apgabaloši safari uzskata par bīstamu pasākumu, tūristi nebrauc, jo baidās no uzbrukumiem, – apburtais loks. Ja stāvoklis normalizējas, pāriet gadi, līdz zemi atkal sāk apmeklēt tūristi.

Āfrikai vēl ir cerības. Arvien vairāk iedzimto gūst labu izglītību un viņu spēkos ir strauji pagriezt vēstures stūres ratu. Pārmaiņas, kādas piedzīvojusi Dienvidāfrika, mainīs Āfriku uz labo pusī. Trūkst ne tikai naudas, bet arī izpratnes par Melnā kontinenta daudzveidīgajām problēmām. Tas, kurš tur nonāks kā tūrists un iepazīsies ar ļaudīm zemēs, kuras mums, eiro piešiem, šķiet kā neskarta paradize, nekad vairs neaizmirsis smejošās sejas un laipnos žestus.

Botsvānas dienasgrāmatas beigās 1987. gada 12. septembrī ir ieraksts: «Šajā ceļojumā es iepazinos ar miljēm cilvēkiem un aizraujošu zemi, un savas ceļojuma piezīmes gribu beigt ar vēlēšanos: kaut es spētu paturēt atmiņā visu!»

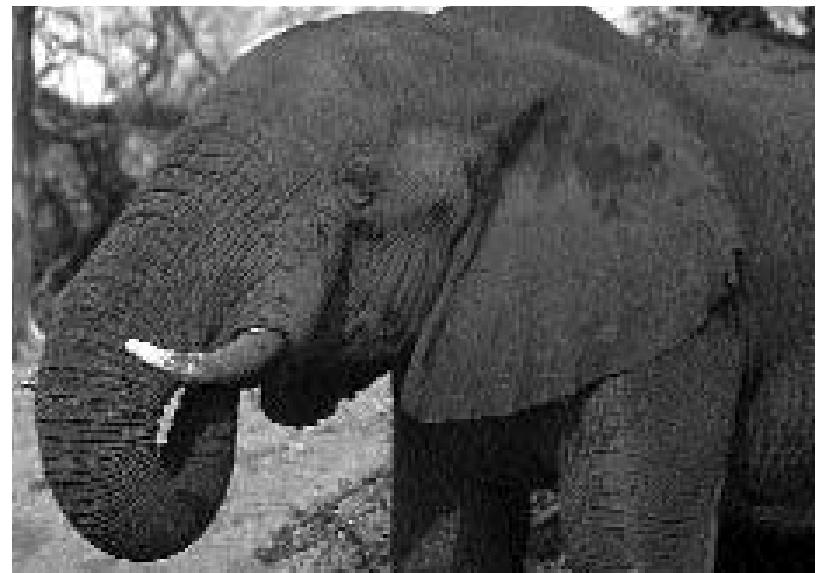
Es ļoti priecājos, ja šie stāsti kaut dažas no manām jūtām un noskaņām nodos tālāk lasītājam, ja tie palidzēs labāk izprast te minētās zemes un cilvēkus.

Un tagad vēlu jums priecīgu ceļojumu no Kalahari priekškalnēm pāri Austrumāfrikas Maras stepei līdz Kenijas piekrastei, laimīgi nokāpt arī Ngorongoro krātera burvju pasaule, apraudzit Sahāras smiltājus un uzrāpties Āfrikas baltajā jumtā – Kilimandžāro.

Esiet sveicināti Āfrikā, jeb, kā jūs sveicinātu Austrumāfrikas iedzimtie: *Karibu!*

Tibingenē, 1997. gada maijā

Apciemojums diendusas laikā

Trīcošu sirdi es vērigi klausījos nakti.

28. 8. 1987., Botsvānā

Tikai tas, kurš viens pats reiz pavadījis bezmiega nakti Āfrikā mazā divvietīgā teltī, pazist sajūtu, kas piezegas, kad ārā aiz plānās telts sienas kāds klusām skrāpējas un kašnājas, kad tieši blakus guļvietai skan tādi trokšņi, it kā liela daļa Āfrikas nakts faunas būtu apstājusi telti, lai noturētu nakts koncertu. Un te piepeši – rēciens, kas iet līdz kauliem!

Nu viņš ir klāt, tu domā, tuksneša karalis, *simba*, badā rūcošu vēderu, sajutis tuvumā drošu upuri, zogas pie tavas telts. No viņa zobiem, no nāvejošā kodiena sprandā tevi šķir tikai dažus milimetrus plāns zalšs telts audeklis. Piesardzīgi, baidīdamies radīt kaut niecīgāko troksnīti, tu pastaipi kaklu, kas aiz sasprindzinājuma jau gluži stīvs, un izbaudi laimi, ka vispār vēl spēj to pagrozīt.

Vēl pirms maza britiņa, kad tālumā atskanēja pirmais lauvas rēciens, viņi, pieredzējušie Āfrikas apceļotāji, sēžot pie nometnes ugunskura, tev stāstīja par jaunu sievieti, kuru no valējas telts aiz kājām izvilcis lauva. Kur tas bija? – «Ak, tas nemaz nav tik tālu no šejiņes, kādā telšu nometnē pie Cobes upes!» Un tu savas telts rāvēj-slēdzēju drošības pēc vēl nostiprināji ar mazu patentatslēdziņu. Lauva to pārkodis ar vieglu kraukšķi, tu tagad domā.

Un tomēr: vismaz gulammaiss tev sniedz kādu drošības izjūtu, tas ir kas līdzīgs pamatīgi polsterētām piedurknēm suņu dresūras laukumā vai arī zirgu seglu segai bruņinieku turnīrā. Tā nu tu sapringts guli nomodā, pār primitivo mājokli nolaižas tava pirmā Āfrikas nakts, un sākumā tu gluži kā apburts ieklausies krūmu simfonijas skaņās: ar *pianissimo* smalki un maigi sākas cikāžu sirsināšana, spalgi pieņemas skaļumā, un tad tai pievienojas čerkstošais siseņu vijoļu *picikato*, viegls aukļkrupju klarnetes trellis no tuvējās upes, kāda tev nepazistama naktpusna burbuļojošais *tremolo*, urkšķošs

ostinato no dažus kilometrus attālā nīlzirgu baseina un ziloņu trompetes.

Un tad – kā vāles sitiens pa bungu maigo ādu – ne ar notīm, ne vārdiem aprakstāma, savādā skaņa atkal ir klāt, tā pati, kas pirms brīža lika tev bailēs pielēkt stāvus.

Kaut kur, varbūt tālu prom, kādā no vientuļajiem pakalniem, kuri kā sarkanbrūni un spīdīgi milzu sievu augumi attudas savannas pēdējā vakara blāzmā. Bet varbūt pavism tam, tepat zem akācijas, kur tu vēl pirms dažām minūtēm sēdēji pie nometnes ugunskura: Āfrikas savannas karstais, mežonīgais, visu pārmācošais pirmatnējais kliedziens – lauvas rēciens.

No kurienes tas īsti atskan? Skaidrā, civilizācijas neskartā Āfrikas nakts atnes trokšņus no lielas tālienes. Nilzirgi, ziloņi – vēl pirms stundas tie bradāja lielajā dumbrājā, līdzenumā, jūdžu jūdzēm tālu no šejiņes. Lauvu tur nebija. Tās ierodas cilvēku nometnē no neku-rienes un pēkšni stāv telts priekšā.

Piepeši tev galvā ir vairs tikai viena doma: ātrāk ārā no nelāgās telts šaurības, ātrāk paslēpties apvidus mašīnas drošajos dzelžos! Bet vai vispār izdosies līdz turienei nokļūt? Un vai durvis būs vaļa? Vai arī atslēgas nebūs, un tu raustīsi mašīnas durvis, sajuzdams sev aiz muguras karsto plēsoņas elpu. Varbūt viņš jau uzglūn teltij, dzeltenās acis nenovērsdams no telts ieejas, gatavs labi mērķētam lēcie-nam, lai spēcīgām ketnām iekertos tavā skaustā, līdzko būsi kaut nedaudz izbāzis galvu?

Nē, mans draugs, labāk saraujies kamolā savās bruņās – biezajā gulammaisā, uzvelc vilnas segu pāri galvai, aizver acis un turpini ce-reit, ka beidzot taču neviens vairs neskrāpēs telts jumtu, nekārpis ze-mi un tumsā negaudos. Miegs pie tevis tavā pirmajā Āfrikas naktī tik un tā neatnāks, un tieši tāpēc tu šo nakti nemūžam neaizmirsi.

Nākamajā dienā, padevies nogurumam, kuru man šī bezmiega nakts bija devusi lidzi celā, es nolēmu karsto pusdienas laiku aizvadīt, mazliet nosnauzdami zem lielas, ēnainas akācijas, kādus des-mīt metrus no telšu nometnes. Dienas vidus svelmi nedaudz atvēsi-nāja viegls vējinš, un es iekritu dzīlā un ciešā miegā, kura man tik loti bija trūcis nakti.

Te piepeši manos sapņos ielauzās rēciens, pareizāk sakot, kliedziens, kas nāca no cilvēka rīkles. Man bija vajadzīgas vairākas sekundes, lai saprastu, ka kāds skalī sauc manu vārdu. Es biju gulējis uz vēdera, pielēcu kājās, pametu skatu apkārt un tajā pašā bridi atkritu atpakaļ guļus. Zem koka, kura plašie zari sniedza vēsinošu ēnu, lielās, sasprēgājušās buru ausis saglaudis un acis pievēris, stāvus snauda zilonis.

Šķiet, mani, sīku, zemē nosviestu sainiti, viņš vispār nebija pamānījis, un es neiedrošinājos pakustēties ne par centimetru.

- Paliec mierigi guļam, viņš tevi vēl nav ieraudzījis! - sauca arī mani safari ceļabiedri, stāvēdami drošā attālumā. Viņi mani bija izrāvuši no saldajiem sapniem atpakaļ nežēligajā īstenībā. Kas viņiem nekaitēja runāt! Nometnē starp teltim un automašīnām briesmas nedraudēja. Es svīdu baiļu sviedrus, sirds dauzījās kā traka, taisni vai briņums, ka pelēkais milzis nebija pamodies no maniem sirdspukstiem, arī ceļabiedri bija sacēluši pilnīgi nevajadzigu troksni.

Es novērtēju attālumu līdz šķietami drošajai nometnei. Būs kādi desmit metri. Varbūt vairāk? Šo iso attālumu zilonis noteikti veiks krietni ātrāk nekā es. Te nu es gulēju, skaidri apzinoties reālās briesmas, naktī manas briesmas bija tikai nojaušamas, fantāzijas iztēlotas. Un tomēr savādā kārtā patlaban jutos daudz drošāk nekā naktī sargājošajā teltī.

Viņš stāvēja man iepreti. Vēl nekad man nebija gadījies aplūkot ziloni tik tuvu. Ilkņi bija dzelteni un nodiluši, ne nieku garāki par manu apakšdelmu. Akācijas zari zīmēja melnas ēnas uz ziloņa pelēkās, grumbām izvagotās ādas, smagos krustus viņš berzēdams bija atspiedis pret koka stumbru, un varenā galva ar plato, krunkaino pieri atradās tikai dažus metrus slīpi virs manis. Snukis ļengani šūpojās līdz pat zemei, un katra izelpa atnesa līdz manim smilšu mākonī.

Es sajutu degunā kņudoņu un mēgināju apspiest šķavas. Par vēlu! Mana šķaudiena troksnis pusdienas klusumā noskanēja tikpat vareni kā viņa sugarsbrāļu taures. Zilonis novēdināja ausis un paraudzījās mani gurdenām, ādas krokās iegrimušām acīm. Un šis krokas ļoti līdzinājās smieklu krunciņām, zilonis man uzsmaidīja. Es samocīti pasmaidīju pretū un ciešāk pieklāvos savai lažai. Uzbrukums varēja sākties kuru katru mirkli, dzīvnieks jau sāka draudīgi šūpot augumu.

Lēnītēm šurpu turpu. Šurpu turpu. Šurpu turpu, un zilonis lēni nāca uz manu pusī. Tuvāk. Arvien tuvāk.

Te piepeši gaisā aizlidoja kaut kas dzeltens un nokrita niecīgajā laukumiņā, kas šķīra biezādaini no manis. Pelēkajās smiltis aizripoja ābols. Taisni kā zvēru dārzā, es nodomāju: zvērus barot aizliegts, bet mani ceļabiedri acimredzot nespēj pretoties vēlmei dzīvnieku pacēnāt. Protams, viņi gribēja novērst ziloņa uzmanību, piedāvāt viņam izvēles iespēju: ābols vai es. Ābols bija nokritis satrp ziloni un mani, tātad tieši ceļā pie manis. Viņi nebija pareizi nomērkējuši. Man par nelaimi.

Zilonis bija kaut ko saodis un ar snuķi pārmeklēja zemi. Svaiga augļa skābeni saldā smarža (kur gan te būtu atrodama kāda ābele?) viņam nozīmēja vairāk nekā mana traucējošā klātbūtnē. Tad viņš ābolu atrada. Snuķa gals cieši aptvēra augli un cēla pie mutes.

Dzīvnieks pateicībā par baudito gardumu nosprauslojās, cerību pilns ar kāju pakārpīja zemi un čāpstinādams pakāpās gabaliņu atpakaļ. Es biju ieguvis divdesmit centimetrus. Pārāk maz! Tikai Āfrikas ziloņa pēdas platuma tiesu.

Es iedrošinājos mazliet pacelt galvu un paskatīties uz nometnes pusī. Biedri stāvēja starp teltīm puslokā un uzmanīgi mūs vēroja. Krūmu kino dzīvē! Vienam no viņiem pietika nekaunības mūs nobildēt. Taču, kā vēlāk izrādījās, fotoaparāts bija bojāts, un tieši mūsu dubultportretu zem akācijas šķērsoja plata, dzeltena svītra.

Zilonis no jauna ieslīga letargījā, es piesardzīgi pakustējos, baidīdamies izraisīt viņā nepatiku. Viņš tikai apmierināti nourķķēja un, šķiet, pilnībā bija aizņemts ar ābola sagremošanu. Vienīgi snukis garlaikot spēlējās ar smiltīm, un droši vien tieši šis rotālīgums mani modināja mazumiņu uzticības. Man jau likās, ka milzīgais dzīvnieks no cilvēku vidus tieši mani ir izraudzījies par draugu un pieņēmis savā valstībā.

Uzmanīgi sataustīju fotoaparātu, ko pastāvīgi nēsāju līdzi, lai nepalaistu garām iespēju iegūt labu dzīvnieka portretu. Droši vien man nekad mūžā vairs negadīsies iespēja nografēt dzīvu ziloni visā augumā no tik maza attāluma un tik ipatnējā rakursā. Es pieliku aparātu pie acs, protams, palikdams guļus, un taustīdamies noņēmu objektīva vāciņu. Mana acs skatīja izplūdušu, pelēku masu.